

CÁI CHẾT NHẸ HƠN LÔNG HỒNG
CỦA NHỮNG BẠC
TÀI HOA (1)
(Tâm bút).

Đạo gần đây, nghĩ nhiều đến cái chết.

Một lần viết ra như một đề tựa cho một bản văn:

“Sống khó hơn Chết. Sống cho ra Sống để khỏi tiếc Đời sau khi đã Chết.”

Đúng là “khí thế” (!) mà thật nào ai biết đó chỉ là cái mặt nạ che giấu một tư tưởng thâm kín nằm sâu trong óc tôi từ khi còn trẻ:

“Chết sướng hơn Sống!”

Nhiều đêm chỉ mong “đi” luôn trong giấc ngủ cho rồi!

Vài ngày trước, đăng một bài, viết ra trong lúc tuyệt vọng đến phải trấn an cho mình bằng hai ly sec Hennessy và 2 viên thuốc ngủ mới qua được một đêm trắng lạnh và dài như vô tận... Ngày hôm sau nhận liền lá thư của cậu em nhà văn ở Dallas, giọng hốt hoảng đến phải bật cười!

*

* *

Năm rất xưa rồi, có ba chị em được bố mẹ đưa đến xin học piano với tôi. Đứa con gái lớn 17 tuổi, thằng em 16, con út 12. Cả ba học rất tiến bộ, trờm trờm kéo dài được hai năm.

Một buổi, rơi vào ngày đầu tháng phải trả học phí, chỉ hai đứa lớn có mặt.

Con chị cầm xấp tiền, đếm đếm, lôi ra vài chục, nói với tôi:

-Bữa nay con út bệnh nên con xin trừ số tiền giờ học của nó.

Từ căn bản, tất cả phụ huynh đều biết lớp dạy là một công việc sinh nhai cho tôi, *“Học trò chỉ có quyền bù giờ học khác nếu có chuyện phải nghỉ chứ không được quyền hủy bỏ tiền học cho buổi nghỉ nào đó.”*

Ba đứa này cũng theo như thế.

Bữa đó, nhìn cái cách con bé đếm phần tiền được khấu trừ mà tôi thấy ghê tởm. Một câu tục ngữ cứ vang vang trong óc:

“Rộng rãi Trời cho

So đo Trời lấy lại.”

Ngồi dạy đứa con trai mà lòng tôi không vui theo ý nghĩ:

“Trên đời, kiếm cho ra một con người hiểu rõ được hai chữ Biết Điều quả không phải dễ. Đồng tiền bản thiú nhưng ít thấy ai ghê tởm nó. Ai cũng chỉ muốn NHẬN lấy cho mình cái bản thiú của đồng tiền!”

(“Biết điều” được tôi định giá trên đủ mọi sự việc trong đời sống. Con người ta hơn kém nhau không phải trên bạc tiền, danh vọng, học thức, bằng cấp... mà chính ở điểm CÓ hay KHÔNG một cái Tâm biểu hiện gần nhất là qua hai chữ Biết Điều!).

Dạy thẳng bé xong, tôi rút ra số tiền tính hai giờ học, nói với con chị:

-Cô không lấy học phí buổi nay, cũng thấy mệt trong người nên không thể tiếp tục dạy con được. Các con về đi, tuần sau mình gặp.”

Tức thì con bé quắc mắt nhìn tôi hồi lâu, nói chậm từng chữ:

“Bố mẹ con nghe tiếng cô là giáo sư giỏi nên đưa tụi con đến học với cô. Nếu cô không hài lòng chuyện con trờ ra giờ học con Út thì cô cứ la cứ mắng, nhưng công việc dạy học của cô, cô phải làm cho trọn!”

Tôi chợt thấy rợn người theo ánh mắt nó, lại thêm cái giọng Bắc Kỳ chua hơn giấm (xin lỗi các vị độc giả người Bắc!) làm tôi ớn lạnh!

Định thần xong, tôi đáp lời nó:

“Con nói đúng. Cô xin lỗi con vì đã không làm tròn bổn phận hôm nay. Nhưng con còn bé, chỉ biết ngang tởi đó mà quên rằng ngoài chức vụ giáo sư, cô còn là một người nghệ sĩ. Vậy thì với trái tim người nghệ sĩ, cô không muốn nhận những đứa nhỏ tâm tính so đo quá độ làm học trò mình. Kể từ tuần sau, các con đừng đến nữa.”

Vừa nói, tôi vừa đưa trả lại xấp tiền (còn để nguyên trên nắp đàn) cho nó.

“Bài học” lớn lao tôi nhận từ một con bé học trò chưa ráo máu đầu chính là ***phải làm tròn trách nhiệm được giao*** dù gì chẳng nữa.

Từ khi lọt lòng Mẹ, trong bản chất tôi đã ***có rồi*** điều vừa nói. (Nếu không thế, ngày xưa tôi chẳng thể nào hoàn tất vai trò nhạc sĩ, và ngày nay chẳng tác phẩm văn chương nào có thể được viết ra!)

Kể từ khi “học thêm” những lời “dạy” của con bé, tôi lại càng thông thuộc nằm lòng điều đó!

Cũng bởi cái tánh lãng đãng mây trôi “không vật chất nào có thể cầm chân nổi” mà đời tôi cứ lông bông chim trời cá nước. Dù vậy, “giang sơn dễ đổi bản chất khó dời” nên mấy lúc gần đây cứ nghĩ hoài về cái chết mà *không dám* bắt tay thực sự với “nó”. Lá thư chú em nhà văn vùng Dallas nhận sáng hôm qua, đọc, thấy rõ *“chú chẳng biết tôi là ai?!”*

Đôi khi mượn chút Hennessy, Rémy Martell để “lãng quên Cuộc Đời dơ dáy và Con Người nhỏ mọn” thì rồi tôi cũng phải quay về với bản chất “đứng mũi chịu sào cho đến chết” của mình.

(Cảm ơn, nhưng xin chú em nhà văn đừng lo theo tôi! Cho dù có vừa uống rượu vừa nốc thuốc ngủ thì Thần Chết cũng không muốn bắt tôi đi khi trách nhiệm trên vai tôi chưa hoàn tất đủ).

*
* *

Loạt bài “Tùng Lốp Học Trò...” đang viết dở, thấy chán theo nhân tình thế thái nên tạm ngưng, chuyển qua chủ đề “Cái Chết Của Những Bậc Tài Hoa”.

Còn vài khuôn mặt học trò cần ghi ra như một “đền tạ tấm lòng quan hoài tới vị thầy cũ”, nhưng để ít hôm, tâm hồn lắng đọng, hẳn hay!

Trong “Thư Trả Lời Nhâm Am”, Tư Mã Thiên đã viết: *-Ai cũng trải qua một lần chết. Cái chết có khi nặng hơn núi Thái Sơn, có khi nhẹ hơn lông chim hồng. Tất cả đều do ở chỗ dùng nó khác nhau mà ra.*

Nghĩ, chính mình chết không được thì viết về cái chết người khác, tìm lại “cảm hứng Sống” cho mình, may ra! Đầu tiên là cái chết của Mozart:

*
* *

(...)

Bấy giờ, Antonio Salieri, kẻ thù địch cũ của Mozart, lại trở nên là một người bạn. Salieri không ngừng kêu to chữ “hoan hô” tất cả những phần nào mà ông ta ưa thích trong các buổi trình diễn tác phẩm Mozart.

Sự thành công của “Die Zauberflote” vẫn không làm Mozart quên đi nỗi ám ảnh kinh hoàng đến từ bản “Requiem Mass”. Ông viết nó ngày đêm, như thể sợ rằng không còn đủ thời gian sống để hoàn tất kịp.

Trong lá thư gửi Da Ponte tháng 9/1791, Mozart đã phôi bày cho thấy tất cả những nghĩ ngợi này:

“Đầu óc tôi bị đảo lộn. Hình ảnh người đàn ông lạ cứ đeo đuổi, chồn vờn trước mặt. Tôi vẫn đang viết bản Requiem Mass (bởi vì sự sáng tác ít làm tôi mệt hơn bất cứ điều gì khác), nhưng luôn luôn vẫn nghe như văng vẳng bên tai lời thúc giục nóng nảy của ông ta. Dù vậy, tôi cũng không thấy sợ hãi gì, mà lại cảm tưởng như giờ cuối cùng đã sắp điểm trước khi tôi có thể tận dụng hết năng lực của mình.

Cuộc đời còn quá đẹp, công việc làm của tôi đã bắt đầu thấy có dấu hiệu sáng sủa. Nhưng không ai có thể thay đổi được định mệnh của họ. Mỗi người tự cam chịu số phận do Thượng Đế quyết định.

Tôi cũng vậy. Trước mặt tôi đang là bản Chant du Cygne¹. Tôi phải hoàn thành nó trước khi quá muộn.”

Từ nỗi sợ hãi nói trên mà một lần Mozart tin rằng có người đã muốn làm ông chết bằng thuốc độc.

Mơ hồ, Mozart cảm biết được ngày tàn của mình đã đến và thú nhận với vợ rằng trong đầu óc ông, lúc nào cũng có bóng hình cái chết.

Mozart lo sợ “bản Requiem Mass mà anh đang viết chính là bản kinh cầu hồn của riêng anh”.

¹ Dựa theo truyền thống những con thiên nga đã múa điệu múa đẹp nhất trước khi gục chết, “Chant du cygne” là chữ dùng để chỉ tác phẩm cuối cùng, hay tác phẩm đẹp nhất trong đời một nghệ sĩ, nhà văn...

Sức khỏe Mozart ngày càng kiệt quệ. Hai trái thận đau yếu từ lâu, ngay hoành hành nhiều hơn. Thêm với chứng áp huyết cao, hay ngất xỉu và phiền muộn.

Phần Constanze với tánh nét vô tâm, dẫu biết Mozart đang bệnh hoạn tàn tạ, nhưng bà vẫn để chồng ở nhà mà đi đến vùng Baden an dưỡng.

Tháng 11/1791, Constanze trở lại Vienne, thấy chồng đang đau khổ và suy nhược trầm trọng. Bà ngăn không cho Mozart làm việc nữa, cố làm vui và thoải mái cho Mozart.

Nhưng Mozart vẫn càng lúc càng yếu, đến nỗi không thể nào còn tập trung được ý chí để hoàn thành bản “Requiem Mass”.

Ngày 20/11/1791, Mozart nằm liệt giường.

Suốt **hai tuần kế tiếp**, Mozart lên cơn sốt cao độ và nhức đầu dữ dội. Tay chân ông sưng phù lên. Sự trích máu trong cách cứu chữa càng làm tăng thêm đau đớn và chấm dứt mau lẹ thời gian cuối cùng của đời người nhạc sĩ vĩ đại. Tuy nhiên dù kiệt quệ thân xác, Mozart vẫn tỏ ra yêu thương gia đình và bạn hữu, những người thường xuyên đến thăm ông.

Ngày 4/12/1791, Mozart cầm bản “Requiem Mass” lên xem và cùng các bạn hát lên đoạn nhạc “Lacrimosa”, Mozart nắm phần alto, giọng yếu ớt và nghẹn ngào nước mắt; xong, chỉ dẫn cho Sussmayr cách thức chính xác để hoàn thành nó.

Bấy giờ Mozart đã nhận thức được chắc chắn rằng không bao giờ nữa ông còn có thể tự tay kết thúc bản “Chant du cygne” của đời ông.

Mozart trở nên yếu hơn theo từng giờ từng phút.

Và rồi lúc **12:5' khuya ngày 5/12/1791**, người nhạc sĩ vĩ đại quay lưng vào tường, âm thầm từ giã trần gian trong cái tuổi 35 đang độ thắm tươi.

Hành động sau rốt của Mozart là cố gắng xướng âm ra tiếng trống trong bản “Requiem Mass” đang cầm trên tay. Hơi thở cuối cùng của nhà thiên tài mệnh bạc cũng chính là Âm Nhạc của ông.

Khi nghe tin Mozart chết, có nhiều người đến viếng và đứng bên ngoài căn nhà ông, nhưng bên trong thì chỉ số ít người của gia đình và bạn bè, luôn cả Salieri, hiện diện.

Đám tang Mozart rất đơn giản rẻ tiền. Constanze thì nghèo, mà theo tục lệ thời đó ở Vienne, tất cả mọi người chết đều phải chôn ngay tức khắc, không được làm rình rang lễ lạc.

Michael Puchburg và Nam tước Van Swieten đứng ra chi phí cho một đám tang hạng ba được cử hành **ngày 7/12/1791**.

Trong cái ngày mùa đông năm ấy, chẳng một ai đi theo quan tài ra tới nghĩa trang, trừ các người phu khiêng đòn.

Mozart được chôn chung trong một cái huyệt cùng với năm hay sáu chiếc hòm khác và cũng không có lấy một cây thánh giá nào được cắm nơi đầu mộ. Vì vậy không bất cứ ai trên đời biết được cho chính xác chôn yên nghỉ cuối cùng của Mozart là ở đâu?

Mozart đã bị bỏ quên khi còn sống và trong giấc ngủ ngàn thu, nhà thiên tài âm nhạc vĩ đại cũng bị người đời bỏ quên luôn!

[]

(Trích Tài Hoa Mệnh Bạc tập III, TTBG biên khảo, NXB Văn Uyển 1992).

[]

(Trần Thị Bông Giấy)

Bài viết xong chiều thứ Bảy Sept. 21/2019 9:30 PM)

[]